

RNDr. Zita Izakovičová, PhD.

Integrovaný manažment krajiny – nástroj implementácie trvalo udržateľného rozvoja.

Habilitačná práca, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta prírodných vied; Ústav krajinnej ekológie SAV, 2015.

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Hodnotenie aktuálnosti zvolenej témy

Habilitačná práca je venovaná veľmi aktuálnej téme, a to problematike integrovaného manažmentu krajiny, ktorý autorka chápe ako základný nástroj na implementáciu udržateľného rozvoja v reálnej praxi. Práca má interdisciplinárny charakter a autorka v nej veľmi dobre previazala vedecké prístupy z viacerých vedných odborov, ktoré priamo súvisia s vedným odborom 4.3.1 Ochrana a využívanie krajiny.

Hodnotenie habilitačnej práce, použitých postupov a dosiahnutých výsledkov

Habilitačná práca predstavuje ucelenú vedeckú štúdiu, ktorá obsahuje vstupnú časť do problematiky, stručné zhrnutie 13 publikácií zaradených do práce, texty vybraných 13 vedeckých publikácií a záver. Autorka rozdelila vstupnú časť (str. 1 až 29) do štyroch kapitol. V prvej kapitole uvádza prehľad o vývoji, základných cieľoch a aktuálnom stave konceptu udržateľného rozvoja ako významnej paradigmy na prahu 21. storočia. Druhá kapitola je venovaná integrovanému manažmentu krajiny, kde sa zdôrazňuje aj prínos metodiky LANDEP k integrovanej ochrane prírodných zdrojov. Podľa autorky model integrovaného manažmentu krajiny musí byť založený na integrovanom výskume krajiny v jej troch dimenziách: environmentálnej, sociálnej a ekonomickej. V tejto kapitole autorka uvádza tiež významné európske projekty riešené v rámci rámcových programov EÚ, ktoré prispeli k rozvoju nových metodických prístupov k udržateľnému využívaniu krajiny na báze integrovaného manažmentu. Z nich za kľúčový projekt považuje SENSOR „Hodnotenie trvalo udržateľných vplyvov“, na riešení ktorého sa aj osobne podieľala. Osobitnú podkapitolu venovala legislatívnym aspektom integrovanému prístupu, ktorý je už v súčasnosti zakomponovaný v niektorých smerniciach EÚ, medzinárodných dohovoroch či iných strategických dokumentoch. V implementácii konceptu udržateľného rozvoja majú významnú úlohu indikátory udržateľného rozvoja, ktorým venovala autorka ďalšiu tretiu kapitolu. V nej kriticky poukazuje na aktuálny stav ich nedostatočného využívania a vyhodnocovania v praxi na Slovensku. Vo štvrtej kapitole na str. 17 až 21 uvádza autorka komplexne spracovaný prehľad o bariérach, ktoré sťažujú aplikáciu integrovaného manažmentu krajiny. Upozorňuje tiež na výraznú priepasť medzi výskumom a aplikáciou výsledkov výskumu. Táto časť svedčí o výbornom prehľade autorky o tejto problematike. Týmto otázkam sa autorka venuje v súčasnosti aj v rámci projektu Horizont 2020 INSPIRATION.

Hlavná časť habilitačnej práce pozostáva z 13 vedeckých článkov, resp. častí vedeckých a odborných štúdií autorky za obdobie 17 rokov (1997 až 2013). Táto časť je rozdelená do logicky usporiadaných tematických okruhov, ktoré podávajú prehľad o problematike udržateľného rozvoja, integrovaného manažmentu krajiny na národnej a regionálnej úrovni a hodnotení indikátorov udržateľného rozvoja. Výber publikácií považujem za veľmi vhodný, pretože dávajú ucelený obraz o vedeckom prínose autorky k tejto problematike. Z 13 zaradených publikácií je RNDr. Zita Izakovičová, PhD. v 9 prvej autorkou a 5 prác zaradených do habilitačnej práce bolo publikovaných v zahraničí v renomovaných

časopisoch alebo monografiách. Oceňujem tiež vyváženosť prác venovaných teoretickým aspektom koncepcie udržateľného rozvoja (napr. Izakovičová a kol., 1997, Izakovičová, 2012), kritickým pohľadom na aktuálny stav implementácie koncepcie udržateľného rozvoja na Slovensku (napr. Izakovičová, 2000) a problematike indikátorov udržateľného rozvoja na národnej a regionálnej úrovni (Izakovičová a kol., 2011; Baránková, Halada, Izakovičová, 2010; Moyzeová, Izakovičová, 1998). Najviac zaradených prác (spolu 6) je venovaných prípadovým štúdiám z regionálnej a lokálnej úrovne, ktoré sú venované ochrane, plánovaniu, udržateľnému manažmentu a tvorbe krajiny. Autorka vybrala veľmi vhodné príklady z rôznych typov krajiny napr. poľnohospodárskej (Izakovičová a kol., 2010; Špulerová, Dobrovodská, Izakovičová a kol., 2013), lesno-poľnohospodárskej (Izakovičová, Oszlányi, 2007), z chráneného územia lesnej krajiny (Izakovičová, Oszlányi, 2007) a urbanizovanej krajiny (Izakovičová, 2010).

V záverečnej časti (str. 30 až 34) autorka sumarizuje základné kroky, ktoré by sa mali uplatniť, aby bola implementácia udržateľného rozvoja úspešná. V tejto časti kladie dôraz najmä na environmentálnu dimenziu a aspekty udržateľného rozvoja bezprostredne súvisiace s integrovaným manažmentom krajiny. Do tejto časti zaradila autorka aj odporúčania pre rozvoj vedy v oblasti udržateľného rozvoja a jeho praktickú aplikáciu.

Habilitačná práca potvrdila výborný teoretický prehľad a bohaté praktické skúsenosti autorky s uplatňovaním integrovaného manažmentu krajiny. Priniesla tiež celý raz podnetných návrhov ako vytvoriť účinné mechanizmy na využitie vedeckých poznatkov z tejto oblasti v praxi. Výsledky habilitačnej práce potvrdzujú originálny vedecký vklad autorky k riešenej problematike a sú využiteľné pre vedecké úlohy, pedagogickú prax ako aj úlohy plánovacej a rozhodovacej praxe.

Pripomienky a odporúčania k habilitačnej práci:

- 1) Na str. 16 (v druhej odrážke zhora) nie je jasné, ako autorka myslela nasledujúce tvrdenie: ...hodnotenie indikátorov je stále realizované iba čiastočne, a to najmä v oblasti environmentálnej...pravidelne sú sledované a monitorované najmä environmentálne indikátory, ktoré aj z pohľadu hlavných aktérov sú spolu so sociálnymi najdôležitejšie. Znamená to, že sa environmentálne indikátory sledujú a monitorujú, ale sa nehodnotia? Mohla by to autorka bližšie vysvetliť?
- 2) Na str. 16 je uvedený graf č. 1 využitie indikátorov v praxi. Z citovanej práce (Izakovičová a kol., 2010) je zrejmé, že išlo o agroenvironmentálne indikátory. Mohla by autorka doplniť, kto boli respondenti sociologického prieskumu a ku ktorej úrovni (národnej, regionálnej, lokálnej) sa indikátory vzťahovali?
- 3) Téma udržateľného rozvoja je veľmi komplexná a neustále sa vyvíja. Vízia udržateľného rozvoja s tromi dimenziami (ekonomická, sociálna a environmentálna), ktorej sa autorka najviac venuje, bola predložená v druhej polovici 80. rokov minulého storočia. V súčasnosti sa však vo svete (okrem výziev ekonomických, sociálnych alebo environmentálnych) venuje veľká pozornosť aj kultúrnym výzvam. Kultúra sa považuje za štvrtú dimenziu (štvrtý pilier) udržateľného rozvoja a autorka sa mohla podrobnejšie nad týmto pojmom v úvodnej alebo záverečnej časti zamyslieť. Čiastočne sa významu kultúry dotýka na str. 2 (prvý odsek), kde z práce Miklósa (2009) uvádza vo väzbe na výklad pojmu udržateľný rozvoj nasledovnú citáciu ... nejde iba o ekonomický rast, ale všetko čo zvyšuje kvalitu života (starostlivosť o zdravie, sociálne služby, vzdelávanie, kultúra)... Kultúra vytvára významný most s ostatnými tromi dimenziami udržateľného rozvoja, hovorí o tom, kto sme, utvára našu identitu a náš pohľad na svet, na kvalitu života. Kultúrna dimenzia je významnou hybnou silou pre ostatné tri dimenzie udržateľného rozvoja. Aj v Agende 2030, ktorá obsahuje 17 ambiciózných udržateľných rozvojových cieľov, a ktorá bola schválená v septembri 2015 Valným

zhromaždením OSN, má dimenzia kultúry veľmi významnú úlohu. Je zahrnutá napr. v cieľoch zameraných na kvalitné vzdelávanie, udržateľné mestá, udržateľnú spotrebu, inkluzívnu spoločnosť, rodovú rovnosť a ďalšie.

- 4) Vo vstupnej časti k habilitačnej práci pri výklade pojmu udržateľný rozvoj by sa žiadalo venovať väčšiu pozornosť aj hodnotám, akými sú napr. dobré spravovanie (governance), participácia a bezpečnosť.

Otázky do vedeckej rozpravy:

K výsledkom uvedeným v habilitačnej práci odporúčam, aby RNDr. Zita Izakovičová, PhD. v rámci vedeckej rozpravy zaujala stanovisko k nasledujúcim otázkam:

- 1) Počas polročného predsedníctva Slovenska v Rade Európskej únie možno očakávať strategickú diskusiu k implementácii Agendy 2030, V roku 2016 dôjde na základe pripravovanej cestovnej mapy k prijatiu spoločného oznámenia Európskej komisie a Európskej služby pre vonkajšiu pomoc k jej implementácii (*pozn. ktorá už bola v júli 2016 zhodnotená počas Politického fóra na vysokej úrovni v New Yorku*). Mohla by autorka zaujať svoje stanovisko k tomu, či podľa nej Slovensko venuje príprave implementácie tejto Agendy 2030 dostatočnú pozornosť? Napr. vybrané krajiny Európy (Nemecko, Švédsko, Holandsko a ďalšie) si už pripravujú od minulého roka implementáciu tohto dokumentu do politik na národnej úrovni.
- 2) Projekt 6. RP SENSOR (Sustainable Impact Assessment – Hodnotenie trvalo udržateľných vplyvov, doba riešenia: 2004-2008), na ktorom sa podieľala aj autorka, mal za cieľ vytvoriť, overiť a implementovať nástroje pre hodnotenie vplyvov na udržateľnosť (SIAT – Sustainability impact assessment tools). Tieto nástroje boli vypracované na báze špičkových metodických prístupov s využitím postupov integrovaného manažmentu a išlo o hodnotenie environmentálneho, ekonomického a sociálneho dopadu multifunkčného využitia krajiny v regiónoch EÚ na udržateľný rozvoj. Má autorka informácie o praktickom využití výsledkov projektu SENSOR v krajinách EÚ? Podarilo sa uplatniť tieto nástroje už aj v praxi?
- 3) V súčasnosti žije v Európe vo veľkomestskom, husto obývanom prostredí viac ako 50% obyvateľov. Aké zmeny by mali mestá podľa autorky realizovať, aby sa stali udržateľnými a ekologickými mestami?
- 4) Otvorenou otázkou v problematike udržateľného rozvoja, ktorá sa diskutuje v posledných desaťročiach na vedeckých aj politických fórach, je aj alternatíva s možnosťou prejsť od udržateľného rozvoja k tzv. ústupu, a to v prípade ak sa úsilie o zabezpečenie dlhodobého udržateľného rozvoja nepodarí dosiahnuť. Považuje autorka túto alternatívu za reálnu a realizovateľnú?

Hodnotenie vedeckej autority habilitantky doma a v zahraničí

RNDr. Zita Izakovičová, PhD. je významnou a medzinárodne uznávanou vedeckou a pedagogickou pracovníčkou v oblasti ochrany a využívania krajiny a krajinnéj ekológie. Autorka sa podieľala ako koordinátorka alebo spoluriešiteľka na riešení desiatok špičkových medzinárodných vedeckých projektoch. O jej medzinárodnom uznaní svedčí jej zapojenie do medzinárodných rámcových projektov a od roku 2015 do projektov Horizontu 2020 financovaných z prostriedkov EÚ.

RNDr. Zita Izakovičová, PhD. sa okrem vedeckej práce dlhodobo venuje aj pedagogickej práci. Pôsobila na viacerých slovenských univerzitách napr. na Fakulte prírodných vied Univerzity Konštantína

Filozofa v Nitre (Katedra ekológie a environmentalistiky), Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (Katedra krajinnej ekológie a Katedra fyzickej geografie a geoekológie) a na Stavebnej fakulte Slovenskej technickej univerzity v Bratislave (Katedra vodného hospodárstva krajiny). Jej prednášky boli zamerané najmä na problematiku krajinnoekologického plánovania, krajinnej ekológie, humánnej ekológie a udržateľného rozvoja. Bola školiteľkou 4 doktorandov, ktorí už úspešne ukončili štúdium a ďalších 3 doktorandov v súčasnosti vedie. Viedla tiež 3 bakalárske, 12 diplomových a 2 rigorózne práce. Pôsobí, resp. pôsobila aj ako členka rôznych komisií pre štátnej záverečné skúšky a tiež pôsobí ako členka odborovej komisie pre doktorandský študijný program odbor 4.3.1 Ochrana a využívanie krajiny, študijný program Environmentalistika na UKF v Nitre.

Habilitantka sa veľmi aktívne zapája aj do práce domácich a zahraničných profesionálnych organizácií a redakčných rád. Pôsobila, resp. pôsobí ako národný reprezentant Slovenskej republiky (napr. v paneli Environmentálna bezpečnosť v NATO, v odbore Životné prostredie v 7. rámcovom programe, v paneli programu HORIZONT Environment, ktorý zahŕňa klimatickú zmenu a ďalších). Významné funkcie zastávala, resp. zastáva v orgánoch SAV. Aktívne pôsobila, resp. pôsobí aj v poradných zboroch vlády SR, Národnej rady SR, ministerstiev SR, regionálnej a miestnej samosprávy. Pôsobila, resp. pôsobí ako členka v desiatkach programových a organizačných výboroch vedeckých podujatí.

Záverečné zhodnotenie a odporúčanie

Habilitačná práca RNDr. Zity Izakovičovej prináša originálne vedecké výsledky získané v rámci podrobného dlhodobého a systematického výskumu v oblasti udržateľného rozvoja a integrovaného manažmentu krajiny. Autorka v nej preukázala, že má výborný prehľad o koncepciách udržateľného rozvoja a o aktuálnych trendoch v oblasti integrovaného manažmentu krajiny. Predložená habilitačná práca ako aj doterajšia vedecká a pedagogická činnosť a dosiahnuté výsledky RNDr. Zity Izakovičovej, PhD. preukázali, že spĺňa všetky požadované kritériá na udelenie titulu docent.

Odporúčam prijať predloženú habilitačnú prácu a po jej úspešnej obhajobe menovať RNDr. Zitu Izakovičovou, PhD. za docentku na Fakulte prírodných vied Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre v študijnom odbore 4.3.1 Ochrana a využívanie krajiny.

V Ružomberku, 21. 07. 2016

Prof. RNDr. Mária Kozová, CSc.

Katolícka univerzita v Ružomberku
Pedagogická fakulta
Hrabovská cesta 1
034 01 Ružomberok